

Sjeld-Sjoni

Oktobe 2023

SJELD-KNOMMER

Grafisk design og illustrasjon på Kunsthøgskolen i Oslo har okkupert avisa

En gruppe studenter og lærere har kræsjet tidsmaskineen rett inn i trykkpressa fra den andre siden av den digitale revolusjonen.

Dette er en litt koden utgave som inneholder bidrag fra studenter på samtlige årskull i master- og bachelorutdanningen i grafisk design og illustrasjon, veiledet og villedet av lærerne Siri Dokken, Stefan Ellmer og Ane Thon Knutsen. Å vite hvor fagene kommer fra er viktig for å skape trygge utøvere som tør å utfordre det etablerte, i spenningsfeltet mellom det digitale og det analoge med skrællikk på publisering.

Vi har snudd avisa på hodet. Teknologi kolliderer i tid og rom i denne utgaven om skrift, tegning klick-saker, boligproblematikk alarm! Raser! Les mer.

bygd og by, mellom fortid og fremtid, mellom bly og 010101. Hvem er egentlig Etaoin Shrdlu? Er dette en museumsavis, eller har vi flyttet den over i fanzinekulturen i en tid preget av selvpublishing og manglende respekt for konvensjoner?

Vi er mildt sjokkerte og takknemlige over tilliten fra dugnadsgjengen her på Røros, men de vet nok at vi i bunn og grunn er dødsens seriøse og lidenskapelige fagutøvere med interesse for fagfolk og faghistorie.

For mer info om studier og oppatak, scan kode på framsiden av denne avis. Eller klick her! (pluss sak)

Sjokk avsløring: Vi vite hva fremtiden bringer! Du vil ikke tro

ha som sliter! Vi slår fremmede!

Ave Siri Dokken

Jo eldre vi blir, jo eldre blir minnene vi er oppatt av. På slutten av livet, da hun var godt over nitti, snakket mor bare om sommeren da hun var sju. Det går den samme veien med meg. Når jeg møter gamle kompisar, foreller vi de samme tjue år gamle historiene, om og om igjen. Ting som føltes tilfelldige da de skjedde, får mytisk karakter med åra. Man skal være glad man ikke veit hvor viktig ungdomstida kommer til å bli, mens man holder på.

Jeg ble grafiker ved en tilfeldighet. Da søknadsfristen til videregående skole nærmest seg hadde jeg tenkt å bli snekker, men en oppmerksom sosiallærer og en eldre kompis med lærlingepllass seinere hadde jeg søkt meg til førtrykk. Jeg har aldri satt en lengre tekst i bly. Men lærerne mine, de hadde gjort sin blyssats. Det de ikke hadde jobba så mye med var data.

Vi lærte prinsipper og regler, og mye om hvor hardt livet som lærling hadde vært. Men programvare måtte vi lære oss selv. Den eldre teorien og

ai-illustrasjon-final3.jpg

Eit teikn

Dette er eit teikn. Stappfullt av vilje og konnotasjoner. Eit teikn seier mykje, mange seier enda meir. Dei stiller seg i rekke, og dei fortel. Dei jobber saman, strever, det eine etter det andre og dei fortel.

Kva er det dei har på hjartet? Kanskje vil dei at du skal legge merke til kurva i botnen av ein g. Kanskje vil dei at du skal legge merke til korleis tunga treff ganen når du seier ordet kegel. Kanskje vil dei at du skal kjenne den vesle blybiten i handa i det du gir g-en selskap av ein e.

Kanskje vil dei legge igjen bly og sverte på fingertuppane dine, sette avtrykket sitt på handa som strever saman med dei. Med svarte fingartuppar legg du merke til kurva i ein g. Med eit vakent øye legg du merke til kurva i ein g.

Alle seier g-en mykje, med selskap seier han enda meir.

Av Åsta Sparr.
(Red. Julia Fosland)

AI-generert illustrasjon... (1) Prompt:/imagine: 1930 linocut, B&W man looking like Johan Falkberget w/worried expression looking into a crystal ball, claire obscure, heavy draperie in the background, starry sky w spaceship, stylize 8000.

! BA3. Som ansvarlige fågfolk er vi oppatt av arbeidermesters vittek. ! BA3. Som ansvarlige fågfolk er vi oppatt av arbeidermesters vittek. ! BA3. Som ansvarlige fågfolk er vi oppatt av arbeidermesters vittek. ! BA3. Som ansvarlige fågfolk er vi oppatt av arbeidermesters vittek.

(1) Du trodde kanskje denne illustrasjonen ble laget med kunstige intelligens? A nei, denne illustrasjonen er laget av Oda Sundgot

intelligens?

Pressemuseet
Fjeld-Ljom.

Redaksjon, teknisk produksjon, dugnad og forpleining:
Carl Peter Løken - Tore Tøndevold - Ane Thon Knutsen
Marit Brandsnes - Jens Hystad - Tor Ivar Bjørnå
Bjørn Erik Eriksen - Guri Anikki Torgersen - Arne Wold
Ragnar Løkken - Jan Erik Øvergård - Gunnar Tronesvold
Torbjørn Eng - Arvid Rotbakken - Trine Schmidt - Einar Galaaen
Jon Ola Kroken - Synnøve Nitter - Anne-Kristine Løken
Beate Møller - Petter Bratland - Lars Magne Langøien
Arne Ingar Bækken - Eli Neby - Siri Dokken - Stefan Ellmer
Margit Omholt - Maija Uleberg - Sara Andersson - Max Kolstad
Asta Sparr - Kainat Jawaid - Saralinn Singstad - Ingrid Helland

Klisjeer: Marit Brandsnes, Arbeiderbevegelsens Folkehøgskole
Sats og trykk: Pressemuseet Fjeld-Ljom

Levende kulturarv

Årets museumsavis skiller seg fra de som vi har laget de foregående år. Alle avisene kan for øvrig lastes ned og leses som pdf på nettstedet vårt www.fjeld-ljom.no. Men ei avis trykket i boktrykk med over femti år gammelt utstyr, gjør seg selv sagt best på papir.

Studenter og lærere ved linje for grafisk design og illustrasjon ved Kunsthøgskolen i Oslo (KHiO) har stått for innhold og utforming av årets avis, med ganske så frie tøyler. I Venneforeningen ser vi de unge kunstnerenes nysgerrighet og tilnærming til vårt gamle fag som både spennende, utfordrende og givende. Fagkunskap skal overleveres fra en generasjon til neste, om faget skal overleve. Og da må vi som er gamle kunne erkjenne med et oppmuntrende smil at de som er unge utnytter settemaskiner, håndsats og trykk på vis som kan være nyt og uvant for oss. Særlig i erkjennelsen av at utstyret vi holder liv i her i Pressemuseet ikke har noen plass i vanlig kommersiell trykkerivirkssomhet.

Tema for årets Kulturminnedager er «Levende kulturarv». Dette synes vi passer godt til samarbeidet mellom KHiO og Venneforeningen, og det synes man tydeligvis også sentralt i Kulturminnedagene, for de har bevilget oss 10.000 kroner i støtte til årets aktiviteter.

Et annet prosjekt har tatt oss gjennom et trangt nåløye, som en av ti er vi funnet verdig til et tilskudd fra European Heritage Days, som er den europeiske moderorganisasjonen til Kulturminnedagene. Gjennom Europaratet og EU-kommisjonen er vi innvilget 9.900 euro i støtte til organisering av opplæring i bruk og vedlikehold av settemaskiner, på europeisk basis. I arbeidet med å rekruttere og utdanne nye entusiaster så må vi heve blikket utenfor Røros og utenfor Norge, og samarbeide på europeisk basis.

Vi håper at man også nasjonalt og ikke minst lokalt kan få øynene opp for dette perspektivet.

Jan Erik Øvergård..

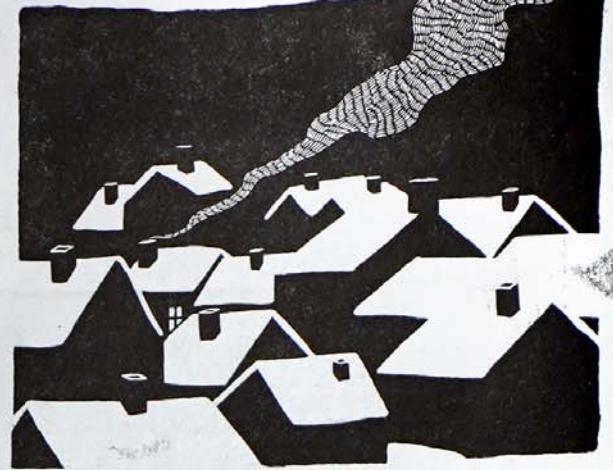
Utgivelsen er støttet av Kulturminnedagene, Europaratet, Grafikk og EU-kommisjonen.

-Det handler om hva slags sted Røros skal være

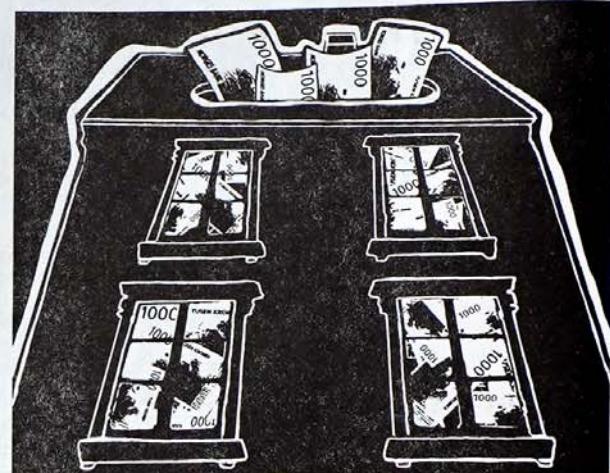
SAKEN OM boplikt ved arv på Røros handler ikke om det enkelte hus og den enkelte huseier. Den handler om hva slags sted Røros skal være. Høsten 2018 hadde jeg ett år igjen av studiene i Oslo og bestemte meg for å flytte til Røros på følgende høst. Slik gikk det. Jeg hadde verken familie eller annen tilknytning til Røros, men ønsket å kjøpe et gammelt tommerhus i sentrum, restaurere det og bo der resten av livet. Eiendomsmeglerne på Røros kunne fortelle at det vanligvis kommer to-tre slike eiendommer for salg hvert år og i løpet av det året jeg var på utkikk kom det tre hus på markedet (flere av meglerne fortalte for øvrig uoppfordret om hvordan boplakta kunne omgås). Husene som kom for salg var enten for store eller dyre for meg, så jeg bestemte meg for å leie en leilighet på Røros mens jeg fortsatte å lete etter hus. Leilemarkedet viste seg også å være dødt. Ferieleiligheter var det mange av, men på langtidsmarkedet var det få boliger og høye priser. Samtidig stod omtrent 1/3 av husene i Røros tommel, til min store forundring og frustrasjon. Det er jo boplakt? Til slutt fant jeg en leilighet i Bergmannsgata. Den leide jeg i tre år før det endelig kom et hus for salg på Flanderborg som var passe stort og ikke for dyrt, slik at jeg kunne restaurere det ordentlig. Flere av husene jeg var på visning i disse årene ble kjøpt av folk som åpenbart bruker dem som fritidsboliger. Snøen måkes ikke, det er ingen røyk fra pipen og i vinduene står plastblomster og pyntelamper for at husene skal se beboelige ut, uten at det hjelper stort.

Enten de står tommel lovlig eller ulovlig – slike hus er uten varme og liv. Det er hus uten naboen i, det er ingen der man kan småprate med over avishtenting og snømåking, det er hus som står tommel, skitne ruter. Det er uhhyggelig og uthuler slik at jeg ser det en av Bergstadens fremste kvaliteter: Røros er kanskje Norges eneste landsby. Her er det høy nok folketethet til at du føler at du bor i en by, samtidig kjenner du mange du møter; både konserter, kafeer,

Tabita Berglund
Nedre Flanderborg

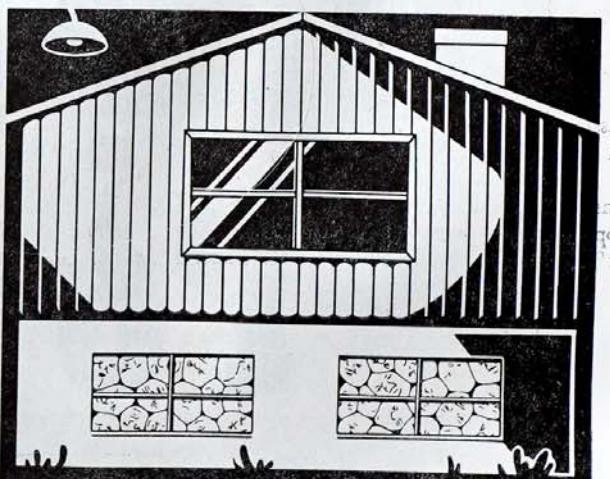
Illustrasjon: Marthe Dick Halvorsen

Illustrasjon: Sara Andersson

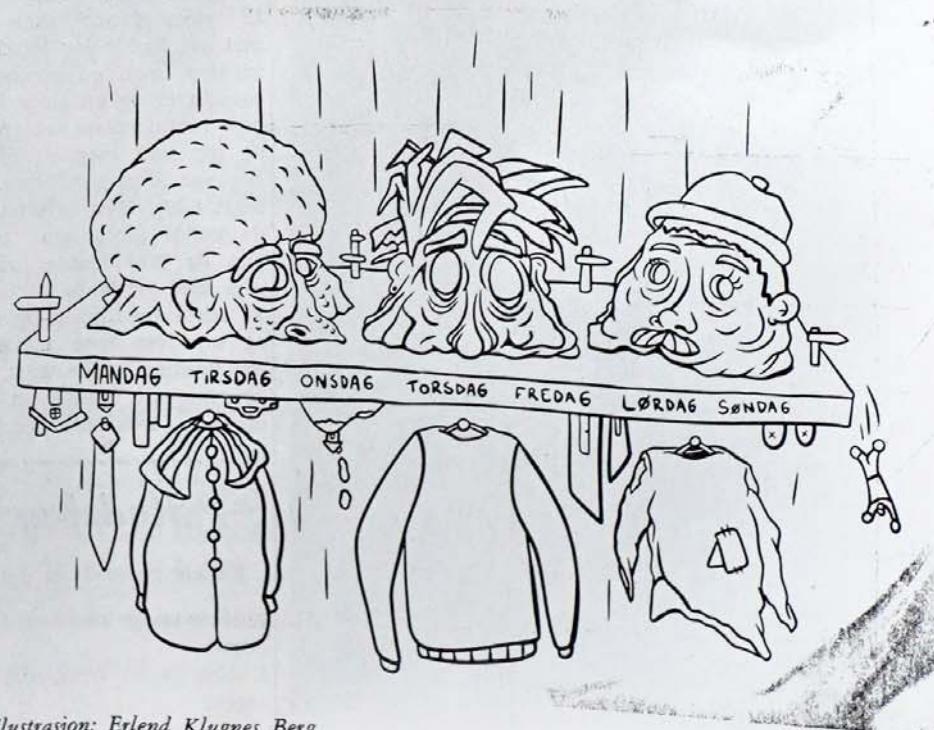
Illustrasjon: Rasmus Hareide

Illustrasjon: Ella Barclay

Illustrasjon: Harald Martin Wroldsen

Illustrasjon: Erlend Klugnes Berg

Illustrasjon: Jibril Ngoga

—Du må være en del av eliten for å behagelig oppholde deg i det nye, trendy Oslo Byen har ingen personlighet

Byen former seg mer og mer etter ønskene til gruppen «hvitt kvinne på 30 med barnevogn, Balenciaga-sneakers og Holtzweiler-hoodie». Ikke alle i Oslo har råd til latte til 46 kroner og lunsj fra Godt Brød hver dag.

Oslo har ingen genuin personlighet, eller i så fall mistet byen vår den for noen tiår siden. Personlig oppholder jeg meg stort sett i Gamlebyen, siden det er det eneste stedet igjen i byen som ikke virker som om det skal bytte ut alle sine beboere. Gamlebyen er et av de få bystrøkene som har flere sitteplasser enn parkeringsplasser. Resten av byen begynner å minne om en overbefolket og malpassert kunst-rundkjøring. Sorry, not sorry, hippe oslofolk, som stort sett er innflyttere.

Hvite småbørnsmødre, fientlig arkitekter

Byen former seg mer og mer etter ønskene til gruppen «hvitt kvinne på 30 med barnevogn, Balenciaga-sneakers og Holtzweiler-hoodie». Jeg mener ikke at det er noe galt med denne gruppen, men ikke alle i Oslo har råd til latte til 46 kroner og lunsj fra Godt

Brød hver dag. Med all denne kritikken skulle man kanskje trodd at jeg holder med Arkitekturopprøret, som sier de jobber for et «bedre» Oslo men dessverre. Jeg sliter med å støtte en gruppe som gjør så mye meningsløst. Hvis Arkitekturopprøret virkelig brydde seg, hvorfor snakker de ikke mer om fientlig arkitektur som søker å kontrollere og manipulere hvordan offentlige rom brukes, eller det faktum at ikke alt handler om estetikk? Er det

ikke rart at det er trendy på Løkka med god gammeldags industriell arbeiderstil og mur, mens en gjeng 50-åringar fra Nordstrand kritiserer det nye Munch-museet. Vi bygger ikke spesielt femtidsrettet eller funksjonelt. Vi bygger for at byen skal se bra ut på drone-film og tiltrekke seg materialistiske innflytttere. Snakk om å spørre hva folk vil ha. Det er ikke rom for å håndtere den katastrofale utviklingen menneskeheten går i, med overbefolking, økende antall hjemløse og rusavhengige. I stedet bygger vi moderne bygg uten rom for menneskelig aktivitet. Masse busker og steinlagte stier mellom moderne bygg med kreativ utforming, men ikke en eneste benk eller rom for folk uten penger. Barcode er bedre enn mye, men Sørenda er laget for bedrifter, ikke folk. Det er ganske enkelt null rom for at folk kan oppholde seg der. Du må være en del av en slags elite for å kunne behagelig ta del i Oslo by. Du må ha en årlonn høyere enn en syklepleier eller foreldre som sponser deg. Samtidig romantiserer vi det som en gang ble bygd opp av arbeiderklassen.

Elise Helberg Flemming

Illustrasjon: Marleen Vangriethuijsena

Illustrasjon: Mikal Diego Rojas Bockman

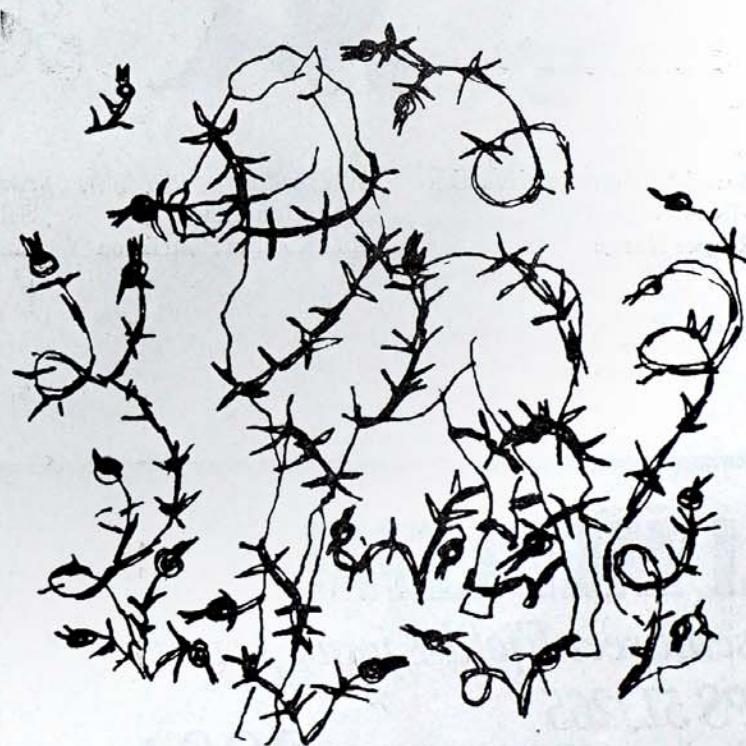

Illustrasjon: Selma Enoksen

ER LITT STILLE I DETTE NABOLAGET

Illustrasjon: Maija Uleberg

Illustrasjon: Mettemari Kaljas

Lettres Fantastiques

Kunsthøgskolen i Oslo | Høst 2022

Sara Madeleine Andreassen
Vilde Elvegård
Kasper Hauge

Silje Jacklin
Sebastian Kløver
Max Kolstad Henriksen

Aksel Løvstad Kristensen
Selma Marthinsen Moseng
Martine Danielle Forseth Reichberg

Margit Rønning Omholt
Alma Seim
Synnøve Sol

BLI MEDLEM!
Pressemuseet Fjell-Ljoms venner
VIPPS 513265
Bankgiro 4280.05.29020 300 kr

Venneforeningen til Pressemuseet drives på dugnad, medlemskontingensten går uavkortet til å driftet det unike museet som hvert år lager avis på gammelmannen.
Stett arbeidet med ditt medlemskap.

www.fjell-ljom.no

EN TITT I VARE
SETTEKASSER

Vakre

Aigrette

Aigrette er formgitt av tysk-amerikanske Lucian Bernhard i 1934. Den er karakterisert av parallele tykke og tynne ned- og oppstrøk i flere av bokstavene, som er høye i forhold til de små, og dominerer det visuelle uttrykket.

Pressemuseet har tre settekasser med Aigrette - 20, 60 og 72 punkt størrelse. Det er usikkert om skriften opprinnelig tilhørte Fjell-Ljom. En del av settekassene våre har kommet til Pressemuseet fra andre trykkerier og aviser etter at Fjell-Ljoms hus ved Hyttelva ble museum.

Skriften ble først lansert av skriftstøperiet ATF i USA under navnet Bernhard Tango. Det nederlandske skriftstøperiet Amsterdam stoppte den under navnet Aigrette fra 1939. Amsterdam hadde et stort marked i Norge.

Den elegante skrivskriften Aigrette kan egne seg til f.eks. annonser for skjønnhetsartikler, og til leilighetstrykk som invitasjoner og menyer. Fjell-Ljom, som andre aviser, tok på seg slike oppdrag ved siden av avisproduksjonen.

Lucian Bernhard er berømt for sine reklameplakater fra sine arbeidsår i Tyskland. Som amerikaner fra 1923 designet han en lang rekke skrifter, der de aller fleste har navn som begynner med Bernhard - som Bernhard Gothic.

Det er en digital gratisversjon av Aigrette på nettet under navnet Bernhard Tango.

Torbjørn Eng

Etaoin Shrdlu?

Da Ottmar Mergenthaler i 1886 introduserte tastaturet til settetet måtte han også finne på oppsettet av de 90 taster på Linotype-maskinen. Her er ikke alfabetisk rekkefølge som gjelder; heller ikke ergonomiske prinsipper som i settekassen, men bokstavens hyppighet.

Det som mangler, er en korrekturenhet. Og, siden det er kronglete å rette opp feil, og Linotype-maskinen kun stopper hele linjer, blir linjen etter en skrivefeil fullt opp med en task bønn til den mytologiske Etaoin Shrdlu.

Sjeldent blir denne skytshelgen anropet i disse dager. Men, når det er dugnadsdager på avismuseet i Røros så samles det en gjeng med entusiaster i varmen av smeltegen, og i felles hengivenhet blir det resertert, akkurat som tusenvis av maskinetter gjorde før dem: etaoin shrdlu cmfwyp vbg.

Stefan Ellmer

Jenne
er sterke
Grafill
NORSK ORGANISASJON
FOR VISUELL KOMMUNIKASJON